

D O D A T E K Iszy

do Nru. 11. Dziennika Urzędowego

Województwa Sandomierskiego

w Radomiu dnia 11. Marca 1832 roku.

Wydział i Sekcja Administracyjna Nro. 6,923.

KOMMISSYA WOJEWÓDZTWA SANDOMIERSKIEGO:

W skutek Reskryptu Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Politycy z dnia 31. Stycznia r. b. Nro. 385/1,894. Kommissya Woiewódzka do powszechnéj wiadomości wszystkich Gospodarzy wiejskich Pismo P. Drake o sposobie urządzania Kartofli przy sadzeniu za pomocą wyrzynania oczków wydane, poniżej umieszcza, zawiadamiając Publiczność, iż rysunki narzędzi do wyrzynania oczek Kommissarzom Obwodowym są przesłane.

Radom dnia 14. Lutego 1832 r.

Prezes Deboli.

Sekretarz Jny R. Roszkowski

Kopia do Nru. 6,923.

Sposób sadzenia Kartofli czyli Ziemniaków na żywność

Byłem świadkiem zeszłego lata okropnego niedostatku żywności u ludu wiejskiego i mieszkańców małych miast na przednowku, przewiduję że teraz rozpoczęty rok choć go Bóg raczy pobłogosławić obfitemi urodzajami, przed zbiorem atoli onych jeszcze będzie krytyczniejszym, a to dla tego że dawnych zapasów zbożowych nie zostało żadnych, zbiory przeszłoroczne były tylko mierne, Wojna wiele zniszczyła ziemioplodów, a liczne w Kraiu konsystujące Woyska powiększają konsumcyą. Tym powodowany lubo niewątpliwie, iżby z swéj pieczołowitości rychło niemiął obmyśleć i użyć środków zaradczających grożącemu złemu iak to już zezwolił na wprowadzenie z zagranicy ięczmienia i owsa bez opłaty cła; pozwalam sobie z szczeréj życzliwości Obywatelskiéj wcześniéj zwrócić uwagę współ-ziomków moich na gospodarski sposób z własnych sposobów zapobieżenia w części niedostatkowi Ziemniaki czyli Kartofle dziś już upowszechnione w naszym Kraiu w zeszłym roku prawie wszędzie obficie się urodziły. Aczkolwiek atoli na żywność użyte będą, zastąpią i oszczędzą ziemioplodów w ziarnie, lecz natomiast gorzelnie zwłaszcza w Woiewództwach po lewéj stronie Wisły położonych, w okolicach mniéj zbożowych a i bardziéj w lassy obfitujących większą część tego produktu pochłenią. Doświad-

czenie iednak nauczyło, że natura Ziemiaka tak jest szczególną, iż wykrawanie z niego oczka włożone w uprawną ziemię rozmnażają się i równie obfity częstokroć więkzy nawet wdaia plon iakby ziemiak w całości był sadzony, sama wreszcie łupiny grubawe cokolwiek okrawane i za nasienie użyte, piękne i wielkie ziemiaki wydać mogą, a łodyga czyli badele z tych sadzonych oczków lub obrzynków tak grube bywają iak zwykle z całkowitych Ziemiaków, iedna zatem a te same Ziemiaki na dwoiki razem posłużyć mogą użyt-k, raz do iedzenia lub wypalania z nich wódki, powtóre do sadzenia i rozmnożenia. Na obrzynywanie ledwie trzecia część odchodzi, nierównie mniej na wykrawanie oczków, reszta zostaje na iadło i gorzelnie:

Półkoreym naywięcéy koreym takichże oczków lub obrzynków zasadzi mórg chełmińskiéy ziemi, co zależy od sposobu postępowania przy obrzynywaniu lub wykrawaniu Ziemiaków, oraz przy sadzeniu. Tym sposobem w roku zeszłym ieden z moich znaiomych w okolicy Częstochowy osiadły, 50. morgów ziemi częścią wykrawanemi oczkami, częścią łupinami zasadził, które do 5.000. korey Ziemiaków wydały, a to tak wielkich że niektóre z nich po dwa fonty ważyły. Drugi w Konińskim zamieszkały na 40. morgach które był zasadził samemi oczkami z 300. wirteli (półkorey) Ziemiaków wykrawanemi 14.800. wirteli naypiękniejszych dużych Ziemiaków wykopał. Przykłady te dostatecznie przekonać powinny każdego o pożyteczności postępowania tego tak pod względem niezawodności iak i oszczędności. Do wykrawania Ziemiaków czyli do wymowiania z nich oczków do sadzenia różne dotąd używane bywają narzędzia, iedni używają narzędzi w kształcie wykrzywianego nożyka z rękoiścią drewnianą którem oczka z większych Ziemiaków z łatwością się wymuią zostawiwszy przy nich część ciała wielkości złotówki lub dwu-złotówki, a grubości pół cala, i takowe narzędzie kaźden Kowal na wsi zrobić potrafi. Inni takowemu narzędziowi w końcu wygięcia dodają część żelaza prostą brodą zwaną, a to w tym celu ażeby się ostrze przy wykrawaniu oczka niezagłębiało nad potrzebę. Inni znouu używają rodzaju łyżeczki wklęsłej mniej owalnój więcéy cylindrowej, podobnej do świdra, której koniec ostry z kłębłością swoją po włożeniu go w Ziemiak obok oczka wyrznąć się mającego podrzyna takowe tak, iż wykrawka z łatwością wyięta być może, boki zaś téy łyżeczki równie ostre okręcone na około oczka obrzynaia toż w wielkości odpowiedniej i do oddzielenia od Ziemiaka takowej. Obojętną jest rzeczą iakie narzędzie będzie użytym do wymowiania oczków, może go wreszcie zastąpić łyżka blaszana, lub też nawet prosty kozik, lubo naybardziej zalecać się daie owe wspomniane

narzędzie z bródką na końcu, podobnież skutek niezależy od wielkości czyli powierzchni wykrawki która może być naymniejszą, wszystko raczej od tego zawisło ażeby oczka czyli nasiennik niebył nadwygręzony. i żeby Kieł tegoż niebył przocięty, kto zaś chce przyużyć Ziemiaków w ziemi zaraz oczka wykrawać, aby takowe niestracić, powinien one w suchym piasku lub popiele zachować w piwnicy, albo w izbie niezbytково przysypywawszy ażeby niepodpadły zep uciu ani niewyrastały. Następnie przy zasadzeniu wykrawków, należy zachować tę ostrożność ażeby ie tak kłść w ziemię aby oczka były do góry obrocone; można wreszcie w ieden dołek obok siebie sadzić po dwa, jeżeli zaś wykrawki mają być sadzone w skibę a potem obrabiane pługiem w tedy na to naybardziej uważać potrzeba, ażeby ie kłść w skibę przy saméy bródzie, a to dla tego iżby niebyły naruszane przez prowadzony ławentarz, i tam pewnie zostały przykryte ziemią i zabezpieczone od zepsucia, przy zwykłym sadzeniu całych lub też przekrawanych ziemiaków, wydzie na mórg mniej więcéy ósm korey (: czyli na zagon stajowy a cztero skibowy cwiérć:) przypuśćmy że wykrawków wydzie korzec, więc na iednym morgu oszczędza się po siedm korey, a to szczególniej dla tego że Ziemiak miewa po kilka i do kukunastu oczków które zwłaszcza w większych niemal wszystkie mogą być wykrawane i po iednym sadzone. Z sadzonego choć całkowitego Ziemiaka część oczków obróconych na spód ginie, przeciwnie oczko poiedynczo a należycie sadzone nigdy niezawiedzie oczekiwania silniej aż rozrasta i mnoży. Oszczędność zatem przez sadzenie wykrawanych oczków osiągnięta jest podwójną raz pod względem ilości potrzebnych Ziemiaków, drugi raz pod względem pozostającego produktu.

Wiem dobrze że nie nowego nieogłaszam, wielu Obywateli od wielu lat oszczędność tę w używaniu Ziemiaków zachowuje, a to częstokroć zaczawszy od samego rozpoczęcia gorzelni, lecz i to jest niewiadomem że wielu tego sposobu zaniedbuie, bądź to z powodu mniej w szczególności wzbudzaiających do tego postępowania potrzeb, bądź z uprzedzenia lub dla powiatpiwania o dobrym i niezawodnym skutku. bądź też nareszcie z niewiadomości rzeczy, szczególniej zaś włościanie nasi i mieszkańcy Miasteczek rolniczych z tego dobrodzieystwa mało co lub też wcale dotąd niekorzystają. Nasz chłopiec co dzień potrzebuie garnek Kartofli, niech tylko dopilnuie ażeby przed wstawieniem ich do ognia w większych oczka były wykrawane, i te aby w popiele lub suchym miłkiem piasku przez zimę starannie były chowane w komórze albo w samey-że izbie, reszta oczków wedle potrzeby niech podokrawa na wiosnę przed sadzeniem z świeżo z dołów wydobytych Ziemiaków a przekona się że na przed-

nowku przysporzy sobie kilka korcy Ziemiaków do iedzenia. Oby każdy chc słuchać téy rady która go niezawiedzie. Dla tych zatem powodów rozumiem że to przypomnienie nie będzie zbyt cennym, i owszem do dobra ludzkości przyczynić się może, zostawiając troskliwosci Dworów, Plebanów i Władz miejscowych zachęcanie i nauczanie w téy mierze rolników, dla lepszego zaś wyobrażenia rzeczy załącza się rycina.

Tem ogłoszeniem oddaie hołd wdzięczności ceniom pradziada moiego który pierwszy sprowadził z Ameryki Ziemiaki do Europy. Rzeka rychlik zaraz z Wiosny zasiana która dojrzewa iednocześnie z grzybami, a pożywniejszy bezpieczniejszy i zdrowszy od tychże dostarcza dokarm, także poleca się iako środek nędze przednowkową nieco ulżyć mogący.

Za zgodność niniejszney kopii z oryginałem na papierze bez stempla spisanyś świadczę,

Sekretarz Jlny K. W. S. R. Roszkowski.

Wydział i Sekcya Administracyine Nro. 2,583.

KOMMISSYA WOJEWÓDZTWA SANDOMIERSKIEGO:

Na skutek odezwyy Kommissyi Woiewództwa Podlaskiego z dnia 31. Grudnia r. z. Nro. 7,528. podaie do publiczney wiadomości następujące Obwieszczenie:

Wydział Administracyiny Nro. 7,528/1,061.

Kommissya Woiewództwa Podlaskiego.

OBWIESZCZENIE.

Urzędowa pieczęć do tuszu z zwyczajnym Herbem Królestwa z napisem u góry Woiewództwo Podlaskie Obwód Siedlecki, u dołu Wóyt Gminy Hsieczno, w Miesiacu Maiu r. b. Wóytowi téy Gminy sytuowaney, w Obwodzie Siedleckim skradzioną została, o czem zawiadamiając Publiczność, poleca WW. Wóytom Gmin i Urzędom Muncypalnym, aby na wszelkie pisma wzmiankowaną pieczęcią opatrzone dawali bacznosc, a właścicieli takowych podeyrzeniu ulegających przytrzymywali, i dla wylegitymowania się do właściwego Sądu odesłali.

Siedlee dnia 31. Grudnia 1831 r.

Prezes (podpisano) Starnalski.

Sekretarz Jlny (podpisano) Moszyński.

Radom dnia 20. Stycznia 1832 r.

Prezes Deboli.

Sekretarz Jlny R. Roszkowski.

DODATEK